

Jadwiga Lukas
Krystyna Onak

„Do dzieła!”

Program nauczania plastyki
w klasach IV–VI szkoły podstawowej

© Copyright by Wydawnictwo Nowa Era Spółka z o.o. 2012
Wydanie I.

ul. Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa

Koordinacja prac: Monika Ekert.

Współpraca redakcyjna: Karolina Cierzan, Katarzyna Rafalko, Marcin Michalczyk.

Wydawnictwo Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa,

www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl, tel. 0 801 88 10 10

Wprowadzenie

Szanowni Państwo!

Oddajemy w Państwa ręce program nauczania plastyki w klasach IV–VI szkoły podstawowej. Stanowi on autorską propozycję kształcenia plastycznego, która powstała na podstawie wieloletnich doświadczeń pedagogicznych oraz licznych konsultacji z nauczycielami plastyki. Program jest zgodny z „Podstawą programową kształcenia ogólnego” Ministerstwa Edukacji Narodowej. Został dostosowany do potrzeb współczesnej szkoły oraz percepcji uczniów rozpoczynających naukę na II poziomie edukacyjnym. Prezentowany program nauczania z pewnością okaże się pomocny w planowaniu pracy dydaktycznej.

Więcej materiałów przydatnych w pracy każdego nauczyciela plastyki można znaleźć na stronie internetowej wydawnictwa www.nowaera.pl.

Spis treści

1	Ogólna charakterystyka programu	4
	Wykaz wymagań zapisanych w podstawie programowej przedmiotu „plastyka” na drugim etapie edukacyjnym, zalecenia Recenzentów MEN dotyczące podręcznika oraz opis przeznaczenia i koncepcji programu	
2	Cele kształcenia i wychowania	7
	Wyszczególnienie umiejętności, które zdobędzie uczeń dzięki korzystaniu z serii „Do dzieła!”	
3	Propozycja realizacji zagadnień	8
	Spis zagadnień omawianych na II etapie edukacyjnym wraz z proponowaną liczbą jednostek lekcyjnych przeznaczoną na realizację poszczególnych tematów	
4	Treści nauczania, procedury osiągnięcia celów edukacyjnych, założone osiągnięcia ucznia	9
	Czytelny rozkład kolejnych zagadnień omówionych w programie nauczania „Do dzieła!” wraz ze wskazówkami dotyczącymi efektywnego i atrakcyjnego prowadzenia zajęć	
5	Metody i kryteria oceny osiągnięć uczniów	24
	Szczegółowe wymagania na poszczególne stopnie szkolne	
6	Materiały dydaktyczne	25
	Charakterystyka publikacji umożliwiających realizację programu nauczania „Do dzieła!”	

„Do dzieła!”. Program nauczania ogólnego plastyki w klasach 4–6 szkoły podstawowej

Koncepcja programu zakłada ścisłą integrację niezbędnej wiedzy plastycznej z umiejętnościami praktycznymi. Należą do nich: indywidualna ekspresja plastyczna, twórcze działania grupowe, a także analiza i ocena dzieła sztuki, pracy własnej koleżanek i kolegów z klasy.

Ogólna charakterystyka programu

Prezentowany program jest zgodny z „Podstawą programową kształcenia ogólnego” oraz uwzględnia zalecenia Recenzentów MEN opiniujących podręczniki do plastyki na II poziomie edukacyjnym. Poniżej przytaczamy fragment załącznika nr 2 do rozporządzenia

Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2009 r. dotyczący celów kształcenia i treści nauczania przedmiotu „plastyka” oraz postulaty Rzeczników. Pozwoli to zweryfikować stopień zgodności prezentowanej publikacji z wytycznymi MEN.

Podstawa programowa przedmiotu „plastyka” wraz z komentarzem

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

II. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki. *Uczeń:*

1) określa swoją przynależność kulturową poprzez kontakt z wybranymi dziełami sztuki, zabytkami i tradycją w swoim środowisku lokalnym i regionalnym, a także uczestniczy w życiu kulturalnym tego środowiska (zna placówki kultury działające na jego rzecz);

2) korzysta z przekazów medialnych oraz stosuje ich wytwory w swojej działalności twórczej (zgodnie z elementarną wiedzą o prawach autora).

2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę. *Uczeń:*

1) podejmuje działalność twórczą, posługując się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego i innych dziedzin sztuki (fotografika, film) w kompozycji na płaszczyźnie i w przestrzeni (stosując określone materiały, narzędzia i techniki właściwe dla tych dziedzin sztuki);

2) realizuje projekty w zakresie form użytkowych, w tym służące kształtowaniu wizerunku i otoczenia człowieka oraz upowszechnianiu kultury w społeczności szkolnej i lokalnej (stosując także narzędzia i wytwory multimedialne).

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki. *Uczeń:*

1) rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne oraz w innych dziedzinach sztuki (fotografika, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet);

2) rozpoznaje wybrane dzieła architektury i sztuk plastycznych należące do polskiego i europejskiego dziedzictwa kultury oraz opisuje ich funkcje i cechy charaktery styczne na tle epoki (posługując się podstawowymi terminami i pojęciami właściwymi dla tych dziedzin sztuki).

Zalecane warunki i sposób realizacji

Nauczyciel w realizacji przedmiotu powinien dążyć do rozwijania myślenia twórczego uczniów i poprzez uczestnictwo w zajęciach przygotować ich do świadomego udziału w kulturze oraz do stosowania nabytej wiedzy w innych dziedzinach życia.

Szkoła powinna stwarzać możliwości czynnego uczestnictwa uczniów w kulturze poprzez ich udział w wystawach stałych i czasowych organizowanych przez muzea i instytucje kulturalne, uczestnictwo w ważnych wydarzeniach artystycznych organizowanych w szkole i po za szkołą oraz stwarzać warunki do prezentacji ich własnej twórczości i do upowszechniania kultury plastycznej.

Szkoła powinna stwarzać warunki do realizacji zajęć poprzez odpowiednie wyposażenie pracowni w środki dydaktyczne, takie jak: reprodukcje dzieł sztuki na różnych nośnikach oraz zestawy narzędzi medialnych z oprogramowaniem.

Nauczyciel powinien uwzględniać możliwości uczniów i dostosować do nich wymagania edukacyjne.

Komentarz do podstawy programowej przedmiotu „plastyka”

Wojciech Czapski, Kinga Łopot-Dzierwa

Podstawa programowa przedmiotu „plastyka” jest opisana za pomocą wymagań ogólnych oraz wymagań szczegółowych. Wymagania ogólne wyznaczają zasadnicze cele kształcenia. Są to:

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystywanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

2. Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury – recepcja sztuki.

Wymagania szczegółowe precyzują zakres treści kształcenia, które służą osiągnięciu ogólnych celów kształcenia. Podstawa programowa „plastyki” uwzględ-

nia też europejskie zalecenia dotyczące kompetencji kluczowych. Wśród kompetencji kluczowych rozwijanych na zajęciach plastycznych, na szczególną uwagę zasługuje świadomość kulturowa, obejmująca:

- poczucie związku z tradycją narodową (w tym postawa szacunku i tolerancji wobec jej różnorodności),
- przekonanie o konieczności uczestnictwa w życiu kulturalnym,
- wyrażanie siebie poprzez środki rozwijające predyspozycje twórcze (na podstawie wiedzy pozwalającej na posługiwanie się nimi w innych sferach aktywności),
- docenianie znaczenia estetyki w życiu codziennym,
- znajomość najważniejszych dzieł stanowiących o dziedzictwie kultury (jako umiejętność przyswajania sobie wartości i operowania symbolami),
- posługiwanie się językiem sztuki.

Podstawa programowa przedmiotu „plastyka” poświęca też sporo uwagi mediom. Korzystanie z mediów w sferze kultury jest koniecznością, gdyż są nośnikami zmian w sposobie uczestnictwa w kulturze i w jej upowszechnianiu. Stosowane tu narzędzia, konstruowane na podstawie technologii medialnych, wnoszą interaktywną formułę tworzenia i udostępniania dzieł sztuki i zjawisk artystycznych oraz umożliwiają ich nieograniczoną multiplikację w przestrzeni wirtualnej w wymiarze globalnym.

Dlatego korzystanie z mediów wymaga zdobycia elementarnej wiedzy i umiejętności w zakresie odbioru przekazów medialnych, w tym oceny ich treści i form kierowanych za pośrednictwem telewizji i internetu. Wymaga także kształtowania właściwych zachowań uczniów, w tym poszanowania prawa do własności intelektualnej w związku z wykorzystywaniem przez nich przekazów i wytworów medialnych.

Podstawa programowa przedmiotu „plastyka” opiera się na założeniu, iż kształcenie w tej dziedzinie edukacji to proces nauczania-uczenia się, podczas którego kształtują się postawy twórcze nastawione na nabywanie wiedzy i umiejętności, który powinien prowadzić do wychowania człowieka innowacyjnego, uczestniczącego w kulturze i w jej upowszechnianiu. W procesie tym wzorcem osobowym jest „sprawca” rozwiązujący problemy w toku myślenia twórczego, a najwyższą rangę przypisuje się wiedzy i umiejętnościom proceduralnym, typu „wiem jak”.

Ważnym czynnikiem tego procesu jest transfer, polegający na tym, że nabywanie wiedzy i umiejętności w jednej dziedzinie wpływa na ich nabywanie w innej sferze aktywności ucznia, czyli na przenoszeniu tego, czego „uczy szkoła” na sytuacje poza nią.

Istotną rolę w tym procesie, szczególnie na I i II etapie edukacji, pełni spostrzeganie znaczeń i sensu odbieranych pojęć oraz budowanie wyobrażeń ich postaci wizualnych, wykraczających poza posiadane informacje. Można to osiągnąć, rozwijając myślenie twórcze, na które składają się operacje umysłowe o charakterze:

a) dywergencyjnym (rozbieżnym, indukcyjnym, heurystycznym), polegającym na poszukiwaniu logicznych możliwości, założeń wymagających sprawdzenia; jest to rozpatrywanie wielu pomysłów ze wszystkich możliwych punktów widzenia;

b) konwergencyjnym (zbieżnym, dedukcyjnym, algorytmicznym), polegającym na poszukiwaniu logicznych

konieczności, które muszą być określone dokładnie; jest to wybór spośród wielu pomysłów jednego koniecznego kierunku działania.

Realizacja podstawy wymaga stworzenia odpowiednich warunków do prowadzenia zajęć dydaktycznych, odpowiedniego wyposażania pracowni plastycznej w sprzęty i środki dydaktyczne: w zestawy pomocy wprowadzające wiedzę z teorii sztuki o środkach wyrazu plastyki, innych dziedzin jak fotografika i film, w postaci pakietów dydaktycznych, pozwalających na prowadzenie zajęć o charakterze interaktywnym, z zastosowaniem mediów oraz wprowadzające wiedzę z historii sztuki w formie reprodukcji dzieł sztuki. Szkoła, zapewniając wyposażenie niezbędne do realizacji podstawy programowej (w tym szczególnie te, służące wprowadzaniu elementarnej wiedzy w zakresie środków wyrazu plastycznego i wiedzy o sztuce), tworzy warunki do zaopatrzenia klas w środki dydaktyczne z możliwością pozostawiania ich w szkole.

Najważniejszy okres w edukacji plastycznej to kształcenie dzieci na poziomie elementarnym. Edukacja plastyczna pełni na tym poziomie rolę integrującą wobec większości dziedzin edukacji, ponieważ w tym okresie rozwoju psychicznego, plastyka (obok mowy) staje się dla dzieci podstawową formą wypowiedzi i czynnikiem rozwoju myślenia twórczego. Dlatego plastyka powinna być także stałym elementem wszystkich zajęć dydaktycznych oraz wychowawczych i opiekuńczych. Jest to szczególnie ważne, na poziomie wychowania przedszkolnego i nauczania początkowego, kiedy u dzieci dokonuje się przełom natury psychicznej i następuje intensyfikacja procesów poznawczych, co sprawia, że większość z nich jest gotowa do nauki, która staje się stopniowo ich podstawową formą działalności.

Ten okres rozwoju psychicznego dzieci nazywa się wiekiem rozumowania ze względu na bardzo duże możliwości rozumienia otaczającej rzeczywistości oraz wiekiem ekspresji w związku z silną potrzebą wyrażania siebie poprzez twórczą działalność plastyczną. Rozumowanie staje się wtedy czynnością poznawczą, a ekspresja plastyczna podstawową formą wypowiedzi.

Temu okresowi rozwoju dzieci odpowiada stadium ewolucji plastycznej, ideoplastyka i faza schematu nazwana tak, ponieważ w tym czasie w twórczości plastycznej dzieci istotną rolę odgrywa schemat. Staje się on reprezentacją: osoby, rzeczy, zjawiska i ich cech przedstawianych w uproszczonej formie symbolicznej. Rozumienie rzeczywistości i wyrażanie siebie poprzez działalność twórczą, w formie symbolicznej, staje się wówczas podstawowym mechanizmem poznawczym.

Na tym etapie edukacji treści nauczania powinny narastać w układzie spiralnym, tzn. że wiadomości i umiejętności nabyte w danym roku powinny być powtarzane i poszerzane w kolejnym roku, z uwzględnieniem możliwości uczniów. Szczególnie dotyczy to treści wynikających z wymagań szczegółowych, wskazanych w podstawie programowej edukacji plastycznej.

Nauczyciel prowadzący zajęcia „plastyki” powinien znać podstawę programową wychowania przedszkolnego i podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych (w zakresie klas I–III).

Zalecenia Recenzentów MEN dotyczące podręcznika dla II etapu edukacyjnego

1. W podręczniku powinny pojawić się zagadnienia związane ze zdobywaniem wiedzy i nabywaniem umiejętności zgodnie z zapisami wszystkich punktów nowej podstawy programowej w oparciu o wybrane dzieła sztuki, jednakże bez ujęcia chronologicznego dziejów sztuki lub wprowadzania historii sztuki.
2. Co najmniej jeden rozdział musi być poświęcony sztuce regionalnej z uwzględnieniem modelu społeczeństwa wielokulturowego. Rozdział ten powinien zawierać dodatkową obudowę dydaktyczną (proponując zadania i ćwiczenia, umożliwiające uczniom poznanie kultury i sztuki własnego regionu).
3. Podręcznik powinien zawierać propozycje działań twórczych, wymaganych we wszystkich punktach podstawy programowej, zadania te muszą także uwzględniać korzystanie z narzędzi i przekazów multimedialnych.
4. Podręcznik powinien zawierać propozycje zadań dla uczniów szczególnie zainteresowanych przedmiotem.
5. Podręcznik powinien uwzględniać autoewaluację ucznia, sformułowaną od jego strony, w formie prostych wypowiedzi (potrafię posegregować barwy na ciepłe i zimne, potrafię zaprojektować wzór na filizance, spełniający wymagania kompozycji rytmicznej, wymieniam zabytki mojego regionu). Daje to uczniom możliwość sprawdzenia swojej aktualnej wiedzy i umiejętności.
6. W standardzie opisu do ilustracji powinno się uwzględnić: nazwisko i imię twórcy, tytuł, technikę wykonania, a w przypadku dzieł architektury, lokalizację obiektu. Dodatkowo proponuje się syntetyczną analizę dzieła w zakresie omawianego problemu.

Program nauczania a budowa podręcznika „Do dzieła!”

Program „Do dzieła!” obejmuje realizację najważniejszych zagadnień z zakresu teorii i historii sztuki oraz różnorodne działania manualne. W pierwszej kolejności przewidywane jest zapoznanie ucznia z podstawowymi terminami plastycznymi i bogactwem środków warsztatu plastycznego. Do tego celu przeznaczony jest zamieszczony w podręczniku dział „Abecadło plastyczne”. Dzięki niemu uczeń zdobywa wiedzę i narzędzia umożliwiające mu świadomą i efektywną działalność twórczą. W trakcie omawiania kolejnych treści nauczania uczeń zapoznaje się z podstawowymi terminami stosowanymi w plastyce (na przykład zagadnienia: „Co to jest abecadło plastyczne?”, „Linia i punkt”, „Plama walorowa”, „Światłocień”, „Faktura” czy „Kompozycja”) oraz z najważniejszymi technikami plastycznymi (na przykład zagadnienia: „Narzędzia i podłoża rysunkowe”, „Techniki malarskie”). W osiągnięciu tych zadań pomocne są między innymi praca z materiałem ilustracyjnym i zdjęciowym, zabawy edukacyjne oraz instrukcje „Krok po kroku...”. Następnie zgromadzone wiadomości i doświadczenia uczeń wykorzystuje w trakcie poznawania problematyki związanej z najważniejszymi dziedzinami twórczości artystycznej. Służy temu dział drugi podręcznika, zatytułowany „Formy twórczości”. Zawarto w nim zagadnienia dotyczące między innymi rysunku,

malarstwa, grafiki, rzeźby, architektury czy współczesnych form sztuki, na przykład filmu czy fotografii. Rozszerzony zasób pojęć i informacji ułatwia uczniowi analizowanie zarówno dzieł sztuki, jak i różnorodnych elementów otoczenia. Pozwala dostrzegać ich walory estetyczne i ekspresyjne, stymuluje wyobraźnię i inwencję twórczą ucznia. Istotną rolę odgrywa również rozwijanie umiejętności wyrażania i uzasadniania własnych opinii oraz kształtowanie postawy tolerancji wobec poglądów i dokonań innych osób.

Funkcję sprawdzającą pełnią podsumowania znajdujące się na końcu każdego rozdziału podręcznika. Zamieszczone w nich ćwiczenia weryfikują wiedzę ucznia z całego działu. Poszczególne zadania mają zróżnicowany poziom trudności. Ćwiczeniom nadano formę zabaw, dzięki czemu motywują one uczniów do samokontroli.

Indywidualizacji nauczania służą zadania plastyczne zamieszczone w podręczniku pod hasłem „Potrafię to zrobić!”. Są to specjalnie przygotowane ćwiczenia, dzięki którym uczeń szczególnie zainteresowany przedmiotem może rozwijać swoje twórcze umiejętności i pogłębiać wiedzę. Nauczyciel może polecić wykonanie dodatkowej pracy plastycznej w ramach zadania domowego lub jako ćwiczenie na ocenę celującą.

Rola historii sztuki w nauczaniu w szkole podstawowej

Znajdujący się w programie materiał nauczania z zakresu historii sztuki jest dostosowany do możliwości poznawczych uczniów na II etapie edukacyjnym. Zaprezentowany został w postaci starannie dobranych dzieł sztuki ilustrujących poszczególne zagadnienia plastyczne, których realizacja została przewidziana w podstawie programowej. Przykłady twórczości z różnych epok umożliwiają jednocześnie stopniowe zaznajamianie uczniów z wybitnymi dokonaniem

artystycznymi w Polsce i na świecie. Ponadto wskazanie czasu powstania każdego dzieła sytuuje je w określonym kontekście historii sztuki. Elementy historii sztuki zostały również przedstawione w formie krótkich opisów zamieszczonych przy wybranych reprodukcjach. Do tekstów dołączono ćwiczenia praktyczne, dzięki którym uczeń może utrwalić nowo poznane wiadomości oraz kształcić umiejętność samodzielnego zdobywania informacji.

Rozkład godzin

Na nauczanie plastyki w klasach IV–VI Ministerstwo Edukacji Narodowej przeznaczyło 95 godzin na cały etap edukacyjny. Istnieje jednak możliwość zwiększenia tego limitu decyzją dyrektora. Rozkład godzin w poszczególnych klasach może być zatem inny w każdej szkole. W związku z tym niniejszy program został skonstruowany w taki sposób, aby umożliwić tworzenie indywidualnych planów dydaktycznych. Zawarte w nim treści można dostoso-

wać do określonej siatki godzin, poziomu klasy oraz przyjętego przez nauczyciela sposobu pracy. Przedstawiona w programie kolejność realizacji zagadnień nie jest obligatoryjna. Stanowi jedynie propozycję autorską, wypracowaną w ciągu wieloletniej praktyki szkolnej. Dzięki tematycznemu pogrupowaniu treści nauczania nauczyciel może realizować program zgodnie z własnymi preferencjami oraz możliwościami czasowymi.

Cele kształcenia i wychowania

Głównym celem nauczania plastyki w szkole podstawowej jest rozwijanie umiejętności odbioru wypowiedzi artystycznych i wykorzystanie zawartych w nich informacji oraz przygotowanie uczniów do analizy i interpretacji tekstów kultury. Niezwykle istotne znaczenie ma również rozwój wyobraźni

twórczej oraz umożliwienie uczniom swobodnej ekspresji plastycznej. Zadania te można realizować dzięki szczegółowo zaplanowanym celom kształcenia i wychowania, uwzględniającym indywidualizację pracy uczniów oraz warunki, w których realizowany jest program.

Szczegółowe cele kształcenia

- Poznanie elementarnych pojęć plastycznych oraz związanych z innymi dziedzinami sztuki, na przykład filmem, fotografią.
- Orientacja w najważniejszych zagadnieniach teorii sztuki.
- Poznanie różnorodnych form twórczości.
- Wiedza na temat wybitnych dzieł architektury i sztuk plastycznych w Polsce i na świecie.
- Poznanie twórczości artystów ludowych własnego regionu.
- Wiedza na temat zabytków, instytucji kulturalnych oraz dzieł sztuki w najbliższym otoczeniu, w Polsce i w Europie.
- Plastyczne widzenie natury, a nie postrzeganie jej tylko w sposób „przedmiotowy”, „literacki”.
- Interpretacja i ocena otoczenia pod kątem wartości plastycznych.
- Posługiwanie się podstawowym warsztatem plastycznym.
- Rozróżnianie określonych dyscyplin w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne, fotografia, film oraz telewizja i internet.
- Świadome wykorzystywanie w samodzielnych działaniach różnorodnych technik plastycznych oraz narzędzi multimedialnych.
- Umiejętne i twórcze posługiwanie się różnymi materiałami, narzędziami i technikami właściwymi dla określonych dziedzin sztuki.
- Realizowanie określonych działań plastycznych i własnych pomysłów.
- Korzystanie z różnorodnych źródeł informacji w celu rozwijania zainteresowań plastycznych i pogłębiania wiedzy o sztuce.
- Dokonywanie wyborów i podejmowanie samodzielnych działań plastycznych.
- Rozpoznawanie własnych możliwości i uzdolnień plastycznych oraz przewycięzanie trudności w podejmowaniu działań plastycznych.

Szczegółowe cele wychowania

- Samodzielne zdobywanie wiedzy na temat sztuki regionalnej i środowiskowej.
- Rozwój wyobraźni twórczej, kreatywnego myślenia i działania.
- Aktywny i świadomy odbiór dzieł sztuki.
- Odwiedzanie muzeów i galerii oraz uczestnictwo w wystawach.
- Kolekcjonowanie reprodukcji dzieł sztuki.
- Ciekawość i pragnienie poznawania nowych zagadnień plastycznych.
- Potrzeba artystycznej ekspresji.
- Gromadzenie wytworów sztuki ludowej oraz wiadomości z nią związanych.
- Rozwój wrażliwości estetycznej i emocjonalnej.
- Otwartość w wyrażaniu własnych sądów i opinii.
- Tolerancja wobec działań, zainteresowań i sądów innych ludzi.
- Szacunek dla twórców różnych form sztuki i ich artystycznych dokonań.
- Przyjmowanie pod wpływem sztuki właściwych postaw moralnych i społecznych.
- Włączanie sztuki we własne życie.

Propozycja realizacji zagadnień

Przedstawioną w tabeli propozycję realizacji materiału nauczania przygotowano w taki sposób, aby umożliwić korzystanie z niej każdemu nauczycielowi. Może być ona modyfikowana w zależności od umiejętności uczniów oraz preferencji nauczyciela. Propozycja obejmuje 90 godzin lekcyjnych. Wskazane zagadnienia mogą być realizowane w podanej kolejności bądź też w porządku ustalonym indywidualnie przez nauczyciela. W wykazie zagadnień podano proponowaną liczbę jednostek lekcyjnych

przeznaczonych na realizację każdego z nich. Liczba ta może być jednak odpowiednio dostosowana do potrzeb danej klasy oraz wypracowanego przez nauczyciela systemu pracy dydaktycznej. Wiąże się z tym również kwestia lekcji powtórzeniowych, przewidzianych w każdym cyklu nauczania. Zgodnie z koncepcją programu, o konieczności i częstotliwości ich przeprowadzania decyduje nauczyciel, biorąc pod uwagę aktualny poziom wiedzy i umiejętności danej klasy.

Klasa	Proponowane zagadnienia	Liczba jednostek lekcyjnych
IV	Plastyka a najbliższe otoczenie. Co to jest abecadło plastyczne?	1
	Linia i punkt	2
	Kontur	2
	Narzędzia i podłoża rysunkowe	2
	Plama walorowa	2
	Światłocień	3
	Barwy podstawowe i pochodne	2
	Barwy dopełniające i złamane	2
	Barwy ciepłe i zimne	2
	Gama kolorystyczna	2
	Technika akwarelowa	2
	Technika temperowa i plakatowa	2
	Technika pastelowa	2
	Farby wodne i pastele	2
	Malowanie i drapanie	2
V	Kolaż	3
	Faktura	2
	Kształt	2
	Kompozycja centralna	2
	Kompozycja symetryczna i asymetryczna	3
	Kompozycja zamknięta i otwarta	3
	Kompozycja statyczna i dynamiczna	3
	Kompozycja rytmiczna	2
	Perspektywa rzędowa	2
	Perspektywa kulisowa	2
	Perspektywa zbieżna (linearna)	3
Perspektywa powietrzna i malarska	3	
VI	Czym są dzieła sztuki?	1
	Rysunek	3
	Malarstwo	3
	Grafika artystyczna (warsztatowa)	3
	Grafika użytkowa (stosowana)	4
	Rzeźba	3
	Architektura	3
	Wzornictwo przemysłowe i rzemiosło artystyczne	3
	Sztuka ludowa	2
	Współczesne formy sztuki	3
	Sztuka wokół nas	2

■ Treści nauczania, procedury osiągnięcia celów edukacyjnych, założone osiągnięcia ucznia

Z myślą o usprawnieniu pracy dydaktycznej treści nauczania, procedury osiągnięcia celów edukacyjnych oraz założone osiągnięcia ucznia zestawiono w tabeli. Taka forma przekazu ułatwi nauczycielowi korzystanie z programu.

Treści nauczania są rozwinięciem zagadnień z podstawy programowej. Zostały pogrupowane w jednostki tematyczne pod hasłem „Zagadnienia wiodące” i wymienione w rubryce „Zagadnienia szczegółowe”.

Realizację wytyczonych celów kształcenia oraz treści nauczania umożliwi nauczycielowi dobór odpowiednich metod i form kształcenia. W nauczaniu plastyki do metod tych należą między innymi:

- praca z tekstem
- rozmowa nauczająca
- dyskusja
- praca z materiałem ilustracyjnym i zdjęciowym
- ćwiczenia praktyczne
- zabawy edukacyjne
- praca w terenie, obserwacja otoczenia
- analiza dzieł sztuki i prac uczniów
- konkursy tematyczne
- klasowe i szkolne wystawy prac uczniów

- wycieczki do muzeów, galerii oraz zwiedzanie zabytkowych miejsc w najbliższej okolicy
- spotkania z artystami

Niezmiernie istotne są również metody aktywizujące. Lekcje prowadzone z ich wykorzystaniem pozwalają rozbudzić zainteresowanie tematem i zachęcić do wszechstronnych, kreatywnych działań. Niniejszy program zakłada zastosowanie różnorodnych metod nauczania. Ujęto je w tabeli pod hasłem „Procedury osiągnięcia celów”.

W rubryce „Procedury osiągnięcia celów” zamieszczono również propozycje reprodukcji dzieł sztuki wraz z określeniem czasu ich powstania. Podane przykłady można wykorzystać przy omawianiu poszczególnych tematów i elementów historii sztuki. Mogą być one jednak zastąpione przez reprodukcje wybrane przez nauczyciela.

Założone osiągnięcia stanowią wykaz wiadomości i umiejętności, które uczeń powinien opanować po zrealizowaniu poszczególnych zagadnień. Wprowadzony podział osiągnięć na podstawowe i ponadpodstawowe ułatwi nauczycielowi podjęcie decyzji o wystawieniu uczniowi odpowiedniego stopnia z sześciostopniowej skali ocen.

Propozycje wykorzystania metod aktywizujących na lekcjach plastyki w szkole podstawowej

Metody aktywizujące	Zagadnienia
dyskusja panelowa	„Barwy w malarstwie”, „Wzornictwo przemysłowe i rzemiosło artystyczne”
śnieżna kula	„Barwy w malarstwie”, „Grafika”, „Film”
metaplan	„Plastyka a najbliższe otoczenie”, „Architektura”
portfolio	„Rysunek”, „Rzeźba”, „Architektura”, „Sztuka ludowa”, „Współczesne formy sztuki”
burza mózgów	„Techniki mieszane”, „Faktura”, „Rzeźba”, „Czym są dzieła sztuki?”
drama	„Kompozycja”, „Happening”
mapa mentalna	„Kreska, kropka, linia, kontur”, „Techniki malarskie”, „Malarstwo”, „Grafika”
metoda projektu	„Grafika”, „Architektura”, „Wzornictwo przemysłowe i rzemiosło artystyczne”
skrzynka pytań	„Perspektywa”, „Fotografia”, „Sztuka wokół nas”

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
ABECADŁO PLASTYCZNE I JEGO ELEMENTY					
Plastyka a najbliższe otoczenie	<ul style="list-style-type: none"> • elementy plastyczne otoczenia • rola plastyki w tworzeniu jakości otoczenia • pojęcie estetyki 	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa nauczająca • praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym • praca w terenie: obserwacja i analiza otoczenia z wyszczególnieniem plastycznych elementów znajdujących się w przestrzeni • metaplan („Co można zrobić, aby nasze otoczenie było przyjemne?”) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy plastyczne kształtujące otoczenie • określa rolę plastyki w najbliższym otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przykłady otoczenia estetycznego i uzasadnia swój wybór • planuje zmiany w celu estetyzacji otoczenia 	2.1 2.2
Co to jest abecadło plastyczne?	<ul style="list-style-type: none"> • podstawowe terminy plastyczne: <i>linia, punkt, kontur, plama walorowa, światłocień, barwa, gama kolorystyczna, kształt, faktura, kompozycja, perspektywa</i> • znaczenie elementów abecadła dla budowania dzieła sztuki • etapy działania plastycznego • przedstawienie fragmentu otoczenia na płaszczyźnie • znaczenie narzędzi i rola użytych środków wypowiedzi plastycznej wobec przedstawianych treści 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym • ćwiczenie umiejętności porównywania elementów plastycznych w naturze i na płaszczyźnie • ćwiczenia praktyczne w przedstawianiu fragmentu otoczenia na płaszczyźnie • sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych pojęć w formie ustnej odpowiedzi na pytania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe terminy plastyczne • wyodrębnia w naturze elementy abecadła plastycznego • wskazuje i porównuje wybrane elementy abecadła plastycznego w naturze i w pracy plastycznej • przedstawia fragment otoczenia na płaszczyźnie • wyraża w działaniach plastycznych „widzenie plastyczne” 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie użytych środków plastycznych dla wyrażanych treści • określa rolę środków wyrazu w dziele sztuki 	2.1
Linia i punkt	<ul style="list-style-type: none"> • terminy: <i>linia, punkt, kreska, kropka, kontur, kontrast</i> • różne rodzaje linii i punktów oraz ich zastosowanie w rysunku • funkcje linii w rysunku • sposób rysowania konturu przedmiotu 	<ul style="list-style-type: none"> • praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym • ćwiczenie umiejętności stosowania różnego rodzaju linii i punktów w zależności od intencji twórczych • instrukcja „Krok po kroku...” ukazująca etapy rysowania konturu przedmiotu zgodnie z rzeczywistymi proporcjami • zabawy przybliżające nowe terminy • ćwiczenia praktyczne w uzyskiwaniu różnych efektów poprzez zmianę kontrastu • sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania • mapa mentalna („Linie – rodzaje i kierunki”) <p>Przykładowa reprodukcja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Albrecht Dürer, „Moja Agnes” (XV w.) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie poznanych terminów • stosuje różnorodne rodzaje punktów i linii w działaniach plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje kontrast w działaniach plastycznych • rysuje kontur przedmiotu zgodnie z rzeczywistymi proporcjami • dobiera odpowiednie środki plastyczne w zależności od tematu i charakteru pracy 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Narzędzia i podłoża rysunkowe	<ul style="list-style-type: none"> podstawowe narzędzia rysunkowe i podłoża oraz ich zastosowanie rodzaje śladów różnych narzędzi rysunkowych estetyka warsztatu pracy 	<ul style="list-style-type: none"> praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym omówienie i zaprezentowanie podstawowych narzędzi rysunkowych i podłoży ćwiczenia praktyczne w posługiwaniu się podstawowymi narzędziami rysunkowymi zabawa ukazująca wpływ materiałów plastycznych na ostateczny kształt dzieła działania plastyczne na różnych podłożach i porównywanie uzyskanych efektów omówienie reprodukcji pod kątem użytych przez artystę narzędzi i ich śladów sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania <p>Przykładowa reprodukcja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vincent van Gogh, „Portret Patience Escalier” (XIX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe narzędzia rysunkowe i podłoża utrzymuje w ładzie swój warsztat pracy 	<ul style="list-style-type: none"> właściwie posługuje się narzędziami rysunkowymi dobiera narzędzia rysunkowe i podłoża w zależności od charakteru i tematu pracy określa na podanych przykładach, jakimi narzędziami posłużył się twórca 	2.1
Plama walorowa	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>walor, plama walorowa, lawowanie, rysunek walorowy</i> różne postacie plam sposoby uzyskiwania waloru walor w malarstwie 	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja otoczenia rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia praktyczne z wykorzystaniem różnic walorowych zabawa ukazująca znaczenie waloru omówienie reprodukcji pod kątem cech rysunku walorowego sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania <p>Przykładowa reprodukcja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Rembrandt van Rijn, „Starzec siedzący na krześle” (XVII w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest walor i plama walorowa stosuje w działaniach plastycznych plamy o odmiennym charakterze wyjaśnia, na czym polega lawowanie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między walorem w rysunku i malarstwie różnicuje walor w działaniach plastycznych stosuje lawowanie w działaniach plastycznych 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Światłocien	<ul style="list-style-type: none"> termin: <i>światłocien</i> funkcje światłocienia sposoby ukazywania światłocienia w rysunku etapy rysowania światłocienia zasady rysowania cienia rzucanego przez obiekt 	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja otoczenia rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym instrukcja „Krok po kroku...” ukazująca etapy rysowania światłocienia ćwiczenia praktyczne w przedstawianiu światłocienia na przedmiocie ćwiczenia praktyczne w rysowaniu cienia rzucanego przez bryłę omówienie reprodukcji: sposób ukazania światłocienia i jego funkcje sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych pojęć w formie ustnej odpowiedzi na pytania <p>Przykładowa reprodukcja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tintoretto, „Studium posagu” (XVI w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest światłocien objaśnia rolę światłocienia w rysunku rysuje prosty przedmiot z zastosowaniem światłocienia 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje światłocien w pracach plastycznych przedstawia w rysunku cień przedmiotu wskazuje światłocien w przykładowej pracy i określa pełnioną przez niego funkcję 	2.1
Barwy w malarstwie	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>barwy podstawowe i pochodne, barwy dopełniające i złamane, barwy ciepłe i zimne</i> zasady łączenia barw w celu uzyskania określonego odcienia koloru wpływ barw na ekspresję i estetykę pracy plastycznej 	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja różnorodności barw w przyrodzie i w dziełach sztuki rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia praktyczne w uzyskiwaniu określonych barw ćwiczenia praktyczne umiejętności doboru odpowiednich barw do tematu i nastroju pracy zabawy pokazujące znaczenie i zastosowanie barw w plastyce omawianie i porównywanie prac malarskich pod względem użytych barw sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych pojęć w formie ustnej odpowiedzi na pytania śnieżna kula („Jaką rolę odgrywają barwy w życiu codziennym?”) <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Paul Gauguin, „Kobieta z owocem mango” (XIX w.) Wassily Kandinsky, „Damy w krynolinach” (XX w.) Olga Boznańska, „Wnętrze pracowni artystki w Krakowie” (XX w.) Henri Matisse, „Taniec” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje barw klasyfikuje daną barwę do odpowiedniego rodzaju podaje sposoby otrzymywania barw pochodnych i złamanych oraz łączenia barw dopełniających 	<ul style="list-style-type: none"> uzyskuje określony odcień w wyniku mieszania barw dobiera barwy stosownie do tematu pracy wykorzystuje barwy w działaniach plastycznych do celów ekspresyjnych i estetycznych 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Gama kolorystyczna	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>gama kolorystyczna, kolor lokalny, tonacja</i> rodzaje gam kolorystycznych znaczenie gamy kolorystycznej i tonacji w pracach plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia praktyczne w stosowaniu określonej gamy kolorystycznej i tonacji ćwiczenia w określaniu gamy kolorystycznej i tonacji wybranych reprodukcji obrazów wykonanie pracy dotyczącej barw instrukcja „Potrafię to zrobić!” opisująca różne sposoby łamania barw <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vincent van Gogh, „Słoneczniki” (XIX w.) Francisco de Goya, „Parasol” (XVIII w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest gama kolorystyczna i podaje jej rodzaje tłumaczy, czym jest tonacja 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje właściwą gamę kolorystyczną i tonację w działaniach plastycznych określa gamę kolorystyczną i tonację obrazu wykonuje dodatkową pracę plastyczną zgodnie z instrukcją „Potrafię to zrobić!” 	2.1
Techniki malarskie	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>techniki malarskie, pigment</i> charakterystyka technik malarskich: akwarelowej, temperowej i plakatowej, pastelowej narzędzia i podłoża właściwe danej technice 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym instrukcja „Krok po kroku...” przedstawiająca etapy wykonywania prac w technice akwarelowej i pastelowej ćwiczenia praktyczne z wykorzystaniem różnych technik malarskich zabawa ukazująca zastosowanie różnych technik malarskich omawianie reprodukcji obrazów pod kątem efektów uzyskiwanych przez zastosowanie określonej techniki mapa mentalna („Rodzaje technik malarskich i stosowane w nich narzędzia”) <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Piotr Michałowski, „Konie u żłobu” (XIX w.) Andriej Rublow, „Święta Trójca” (XV w.) Stanisław Wyspiański, „Portret dziewczynki” (XIX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są techniki malarskie wymienia narzędzia i podłoża typowe dla danej techniki charakteryzuje określoną technikę malarską tłumaczy, co to jest pigment organizuje warsztat pracy stosuje określoną technikę w działaniach plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje technikę plastyczną najlepiej wyrażającą temat pracy określa wpływ techniki malarskiej na wymowę dzieła 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Techniki mieszane	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>techniki mieszane</i>, <i>fotokolaż</i> charakterystyka popularnych technik mieszanych: łączenie farb wodnych z pastelami, wydrapywanka, kolaż materiały wykorzystywane w technikach mieszanych rola pomysłu i odpowiedniego zestawiania wybranych elementów w technikach mieszanych 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia praktyczne z wykorzystaniem różnych technik mieszanych omawianie i porównywanie wykonanych prac: wpływ użytych środków plastycznych na uzyskany efekt instrukcja „Krok po kroku...” ukazująca etapy tworzenia kolażu sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania burza mózgów („Jakie materiały można wykorzystać w technikach mieszanych?”) <p>Przykładowa reprodukcja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Anna Górska-Rutkowska, „Tarasy” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to są techniki mieszane opisuje, na czym polegają wybrane techniki mieszane wykonuje pracę w dowolnej technice mieszanej w sposób ekspresyjny i estetyczny 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje technikę plastyczną najlepiej wyrażającą temat pracy twórczo łączy różne techniki plastyczne wyjaśnia znaczenie wyboru określonej techniki i użytych materiałów dla wymowy dzieła 	2.1
Faktura	<ul style="list-style-type: none"> termin: <i>faktura</i> rodzaje faktury w naturze i w sztuce sposoby uzyskiwania faktury w rysunku i w malarstwie rola faktury w dziele plastycznym 	<ul style="list-style-type: none"> praca w terenie: obserwacja różnorodności faktur w naturze ćwiczenia w określaniu faktury wybranych elementów otoczenia rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia praktyczne w stosowaniu zróżnicowanej faktury zabawa ukazująca znaczenie faktury w plastyce omawianie i porównywanie reprodukcji dzieł pod względem faktury sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania burza mózgów („Jakie rodzaje faktury można wyróżnić w najbliższym otoczeniu?”) wykonanie pracy dotyczącej faktury instrukcja „Potrafię to zrobić!” opisująca sposoby otrzymywania zróżnicowanej faktury w pracy plastycznej <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Claude Monet, „Chata rybacka na klifie” (XIX w.) popiersie Juliusza Cezara (I w. n.e.) Honoré Daumier, „Popiersie Vienneta” (XIX w.) Raoul Hausmann, „Mechaniczna głowa” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest faktura określa rodzaj faktury w dziełach różnych dyscyplin plastycznych ukazuje fakturę w pracach plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia funkcję faktury jako środka wyrazu plastycznego twórczo stosuje fakturę w działaniach plastycznych wykonuje dodatkową pracę plastyczną zgodnie z instrukcją „Potrafię to zrobić!” 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Kształt	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>kształt, forma płaska, forma przestrzenna</i> rodzaje form: naturalna i stworzona przez człowieka (do celów praktycznych i artystycznych) 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w uzyskiwaniu form płaskich i przestrzennych ćwiczenia praktyczne w stosowaniu różnorodnych form płaskich i przestrzennych zabawy przybliżające nowe pojęcia sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lizyp, „Odpoczywający Ares” Barbara Hepworth, „Rzeźba parkowa” (XX w.) Katarzyna Kobro, „Kompozycja przestrzenna 4” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest forma odróżnia formę płaską od formy przestrzennej rozdziela rodzaje form w otaczającym świecie stosuje różnorodne formy w działaniach plastycznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia funkcję formy w sztuce twórczo wykorzystuje formę jako środek wyrazu plastycznego 	2.1
Kompozycja	<ul style="list-style-type: none"> termin: <i>kompozycja</i> zasady harmonijnej kompozycji charakterystyka różnych rodzajów kompozycji na płaszczyźnie: centralnej, symetrycznej, asymetrycznej, otwartej, zamkniętej, statycznej, dynamicznej, rytmicznej sposoby tworzenia poszczególnych rodzajów kompozycji funkcja kompozycji w dziele plastycznym 	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja najbliższego otoczenia: wyszukiwanie układów przypominających poszczególne rodzaje kompozycji rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym instrukcja „Krok po kroku...” pokazująca etapy tworzenia kompozycji symetrycznej ćwiczenia praktyczne w stosowaniu różnych rodzajów kompozycji omawianie i porównywanie reprodukcji dzieł pod kątem zastosowanej kompozycji sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania drama („Tworzenie układów obrazujących poszczególne rodzaje kompozycji”) skrzynka pytań („Rodzaje kompozycji”) <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Thomas Gainsborough, „Błękitny chłopiec” (XVIII w.) Sandro Botticelli, „Madonna z Dzieciątkiem i świętymi” (XV w.) Pierre-Auguste Renoir, „Pani Charpentier z dziećmi” (XIX w.) Edward Dwurnik, „Wenecja” (XX w.) Pablo Picasso, „Trzej muzykanci” (XX w.) Amadeo Modigliani, „Portret chłopca z rudymi włosami” (XX w.) Wassily Kandinsky, „Kościół w Murnau” (XX w.) André Derain, „Port rybacki w Collioure” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co to jest kompozycja wymienia zasady harmonijnej kompozycji podaje rodzaje kompozycji określa rodzaj kompozycji w wybranych reprodukcjach wykonuje pracę z wykorzystaniem wybranej kompozycji 	<ul style="list-style-type: none"> dobiera kompozycję do tematu pracy odpowiednimi środkami plastycznymi wyraża określoną kompozycję odróżnia dobrą kompozycję od złej omawia rolę kompozycji jako środka wyrazu plastycznego 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Perspektywa	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeń a wygląd przedmiotów terminy: <i>perspektywa, linia horyzontu, punkt zbiegu</i> charakterystyka różnych rodzajów perspektywy: rzędowej, kulisowej, zbieżnej (czołowej, żabiej, z lotu ptaka, krawędziowej), malarskiej, powietrznej rysowanie odcinków pionowych i poziomych w perspektywie zbieżnej metodą wykreślną funkcja perspektywy w dziele plastycznym 	<ul style="list-style-type: none"> obserwacja otoczenia: przestrzeń, trójwymiarowość obiektów rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym instrukcja „Krok po kroku...” pokazująca etapy rysowania odcinków pionowych i poziomych w perspektywie zbieżnej metodą wykreślną ćwiczenia praktyczne w przedstawianiu trójwymiarowości przedmiotów na płaszczyźnie ćwiczenia praktyczne w stosowaniu różnych rodzajów perspektywy zabawy ułatwiające zrozumienie praw perspektywy praca w terenie: rysowanie fragmentu otoczenia w perspektywie zbieżnej omawianie i porównywanie reprodukcji dzieł pod kątem zastosowanej perspektywy sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania skrzynka pytań („Rodzaje perspektywy”) instrukcja „Potrafię to zrobić!” opisująca sposób wykonania trójwymiarowego pejzażu <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> malarstwo jaskiniowe malarstwo starożytnego Egiptu Jan Vermeer, „List miłosny” (XVII w.) Piero della Francesca, „Widok idealnego miasta” (XV w.) Pieter Bruegel starszy, „Zabawy dziecięce” (XVI w.) William Turner, „Przybycie do Wenecji” (XIX w.) Aleksander Gierymski, „Morze” (XIX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, co to jest perspektywa wymienia rodzaje perspektywy wyjaśnia rolę perspektywy w dziele sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia na płaszczyźnie trójwymiarowe przedmioty stosuje w działaniach plastycznych dany rodzaj perspektywy określa rodzaj perspektywy w wybranych reprodukcjach wykonuje dodatkowe zadanie plastyczne zgodnie z instrukcją „Potrafię to zrobić!” 	2.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
FORMY TWÓRCZOŚCI					
Czym są dzieła sztuki?	<ul style="list-style-type: none"> rola dzieł sztuki w kulturze terminy: <i>oryginał, kopia, reprodukcja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca omawianie wybranych dzieł sztuki praca w terenie: wycieczka do muzeum, galerii lub na wystawę (lekcje muzealne) <p>Przykładowa reprodukcja:</p> <ul style="list-style-type: none"> Leonardo da Vinci, „Mona Lisa” (XVI w.) 	<ul style="list-style-type: none"> określa formy twórczości rozpoznaje najbardziej znane dzieła sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> świadomie posługuje się terminami: <i>kustosz, eksponat, konserwator zabytków</i> opisuje wybrane reprodukcje dzieł podaje nazwiska znanych twórców polskich i zagranicznych wyraża własne zdanie na temat dzieł sztuki 	1.1
Rysunek	<ul style="list-style-type: none"> charakterystyka i rola rysunku funkcje szkicu analiza i porównanie dzieł rysunkowych 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia praktyczne w szkicowaniu ćwiczenia praktyczne w wykonywaniu prac rysunkowych różnymi narzędziami omawianie i porównywanie wykonanych prac analiza dzieł rysunkowych oraz ich ocena estetyczna i emocjonalna porównywanie dwóch różnych dzieł rysunkowych praca w terenie: wycieczka do muzeum, galerii lub na wystawę portfolio („Moje ulubione rysunki”) <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Edgar Degas, „Tancerka” (XIX w.) Rafaël, „Madonna z Dzieciątkiem i św. Janem Chrzcicielem” – szkic i obraz (XVI w.) Peter Paul Rubens, „Panna dworska” (XVII w.) Vincent van Gogh, „Żniwa” (XIX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia charakterystyczne cechy rysunku jako dyscypliny plastycznej podaje funkcje szkicu używa właściwych przyborów rysunkowych do zadanego tematu organizuje warsztat pracy przy wykonywaniu prac rysunkowych posługuje się szkicem jako wstępnym etapem do właściwej pracy 	<ul style="list-style-type: none"> świadomie i ekspresyjnie posługuje się punktem, linią, konturem, plamą walorową, światłowieniem opisuje dzieło rysunkowe porównuje dwa różne dzieła rysunkowe wyraża własne zdanie na temat analizowanego rysunku 	3.1

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Malarstwo	<ul style="list-style-type: none"> specyfika malarstwa jako dyscypliny plastycznej sposoby przedstawiania rzeczywistości: realistyczny i abstrakcyjny plaskie lub przestrzenne ukazanie rzeczywistości na obrazie rodzaje malarstwa: historyczne, batalistyczne, religijne, mitologiczne, rodzajowe, portretowe, pejzażowe, marynistyczne, martwa natura analiza i porównanie dzieł malarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w wykonywaniu prac farbami za pomocą różnych narzędzi omawianie i porównywanie wykonanych prac analiza dzieł malarstwa oraz ich ocena estetyczna i emocjonalna porównywanie dwóch odmiennych dzieł malarstwa praca w terenie: wycieczka do muzeum, galerii lub na wystawę sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych pojęć w formie ustnej odpowiedzi na pytania mapa mentalna („Rodzaje malarstwa”) <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Józef Mehoffer, „Portret żony artysty” (XX w.) Kazimierz Malewicz, „Kompozycja abstrakcyjna” (XX w.) Józef Chełmoński, „Bociany” (XIX w.) Diego Velázquez, „Koronacja Maryi” (XVII w.) Albert Bierstadt, „Estes Park w Colorado” (XIX w.) Willem van de Velde młodszy, „Spokojne morze” (XVII w.) Stanisław Ignacy Witkiewicz, „Anna Nawrocka” (XX w.) Paul Cézanne, „Martwa natura” (XIX w.) Wojciech Kossak, „Szarża pod Rokitną” (XX w.) Diego Velázquez, „Poddanie Bredy” (XVII w.) Pablo Picasso, „Guernica” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje malarstwo jako dyscyplinę plastyczną wyjaśnia, czym się różni malarstwo realistyczne od malarstwa abstrakcyjnego określa sposób przedstawienia rzeczywistości na obrazie: płaski lub przestrzenny używa właściwych przyborów malarskich do zadanego tematu rozdziela na przykładach tematyczne rodzaje malarstwa organizuje warsztat pracy przy malowaniu prac maluje pracę na określony temat 	<ul style="list-style-type: none"> świadomie i ekspresyjnie posługuje się określoną techniką plastyczną, kompozycją oraz zestawem barw opisuje dzieło malarskie porównuje dwa różne dzieła malarskie wyraża swoje zdanie na temat analizowanego dzieła malarskiego 	<p>1.1</p> <p>2.1</p> <p>3.1</p>

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Grafika	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>matryca, rylec, dłuto, znak plastyczny, liternictwo, monotypia, ekslibris, akwafora</i> specyfika grafiki jako dyscypliny plastycznej rodzaje grafiki i ich charakterystyka: grafika artystyczna (warsztatowa) i grafika użytkowa (stosowana) narzędzia i podłoża wykorzystywane w grafice artystycznej sposoby powstawania dzieł grafiki warsztatowej: ryt wklęsły, ryt wypukły różnorodność form grafiki użytkowej: plakat, grafika reklamowa, precyzyjna, książkowa, reprodukcyjna, komputerowa zasady nazewnictwa prac graficznych w zależności od materiału matrycy (drzeworyt, gipsoryt, miedzioryt, linoryt, kamienioryt) analiza i porównanie dzieł grafiki artystycznej i użytkowej 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w wykonywaniu prostych matryc i odbitek ćwiczenia w projektowaniu różnych form graficznych (np. plakatu) omawianie i porównywanie wykonanych prac graficznych ćwiczenia na komputerze: próby wykonania prac graficznych analiza dzieł grafiki oraz ich ocena estetyczna i emocjonalna porównywanie dwóch różnych dzieł grafiki praca w terenie: wycieczka do muzeum, galerii lub na wystawę sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania metoda projektów („Wystawa w klasie”) śnieżna kula („Czy reklamy są potrzebne?”) mapa mentalna („Przejawy grafiki użytkowej”) instrukcja „Potrafię to zrobić!” opisująca sposób wykonania prostej odbitki graficznej <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> Maurice de Vlaminck, „Most w Chatou” (XX w.) Albrecht Dürer, „Rycerz, Diabeł i Śmierć” (XVI w.) Józef Gielniak, „Sanatorium IV” (XX w.) Margaret Ely Webb, ilustracja do bajki o Czerwonym Kapturku Jan Młodożeniec, plakat cyrkowy (XX w.) Henri de Toulouse-Lautrec, „Les Ambassadeurs. Aristide Bruant” (XIX w.) Waldemar Świerzy, „Krzysztof Penderecki” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega specyfika grafiki jako dyscypliny plastycznej wyjaśnia, czym różni się grafika warsztatowa od grafiki użytkowej rozdziela formy grafiki użytkowej określa znaczenie poznanych terminów wykonuje proste matryce i odbitki organizuje warsztat pracy przy tworzeniu prac graficznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób powstaje odbitka w zależności od użytej techniki odpowiednio nazywa pracę graficzną, znając materiał, z którego wykonano matrycę opisuje dzieło graficzne porównuje dwa różne dzieła graficzne wyraża własne zdanie na temat analizowanego dzieła graficznego wykonuje dodatkowe zadanie plastyczne zgodnie z instrukcją „Potrafię to zrobić!” 	<p>1.1 1.2 2.1 3.1</p>

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Rzeźba	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>polichromia, medalierstwo</i> istota rzeźby jako dyscypliny plastycznej narzędzia rzeźbiarskie funkcje rzeźby rodzaje rzeźby: rzeźba wolno stojąca (w tym pomnik, posąg, rzeźba parkowa), rzeźba związana z architekturą (w tym płaskorzeźba), medal, moneta rzeźby w najbliższej okolicy analiza i porównanie dzieł rzeźbiarskich 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w projektowaniu (szkicowaniu) figurki i płaskorzeźby, a następnie w wykonywaniu ich z modeliny, plasteliny, masy solnej lub mydła omawianie i porównywanie wykonanych prac plastycznych analiza dzieł rzeźbiarskich oraz ich ocena estetyczna i emocjonalna porównywanie dwóch różnych dzieł rzeźbiarskich praca w terenie: wycieczka do muzeum, galerii lub na wystawę sprawdzenie stopnia przyswojenia poznanych terminów w formie ustnej odpowiedzi na pytania portfolio („Pomniki w moim regionie”) burza mózgów („Gdzie można spotkać rzeźby?”) instrukcja „Potrafię to zrobić!” opisująca sposób wykonania figurki z masy solnej <p>Przykładowe dzieła sztuki:</p> <ul style="list-style-type: none"> „Piękna Madonna z Kruźlowej” (XV w.) Gianlorenzo Bernini, „Fontanna Trytona” (XVII w.) płaskorzeźba zdobiąca elewację kamienicy Przybyłów w Kazimierzu Dolnym (XVI w.) fasada Muzeum Sztuki w Niżnym Nowogrodzie (XX w.) José Ângelo Cottinelli Telmo i Leopoldo Neves de Almeida, „Pomnik Odkrywców” w Lizbonie (XX w.) Wojciech Gryniewicz „Ławeczka Tuwima” (XX w.) moneta bizantyjska (XI w.) medal olimpijski (XXI w.) Władysław Hasior, „Prelegent miejski” (XX w.) Joseph Kossuth, „Jedno i trzy krzesła” (XX w.) Gianlorenzo Bernini, „Apollo i Dafne” (XVII w.) Henry Moore, „Postać pólleżająca” (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rzeźbę jako dyscyplinę plastyczną rozdzieli na przykładach rodzaje rzeźby wyjaśnia funkcje rzeźby organizuje warsztat pracy przy tworzeniu prac rzeźbiarskich wykonuje figurkę lub płaskorzeźbę z wybranego materiału (modeliny, plasteliny, mydła) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady rzeźb w swojej miejscowości lub w jej pobliżu opisuje dzieło rzeźbiarskie porównuje dwa różne dzieła rzeźbiarskie wyraża własne zdanie na temat analizowanego dzieła rzeźbiarskiego wykonuje dodatkowe zadanie plastyczne zgodnie z instrukcją „Potrafię to zrobić!” 	<p>1.1</p> <p>2.1</p> <p>3.1</p>

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Architektura	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>urbanistyka, zabytek, konserwator zabytków</i> specyfika i rola architektury zasady dobrej architektury i funkcjonalnie zaplanowanej przestrzeni podział architektury ze względu na funkcję: mieszkaniowa, sakralna, użyteczności publicznej, przemysłowa zabytki architektury w najbliższej okolicy i regionie analiza i porównanie dzieł architektury 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w projektowaniu (szkicowaniu, a następnie malowaniu) budowli architektonicznych o różnych funkcjach omawianie i porównywanie wykonanych prac dotyczących architektury analiza dzieł architektury oraz ich ocena estetyczna i emocjonalna porównywanie dwóch odmiennych dzieł architektury praca w terenie: szlakiem zabytków w mojej miejscowości lub jej okolicy portfolio („Najciekawsze zabytki w Polsce”) metaplan („Jak powinno wyglądać osiedle mieszkaniowe?”) metoda projektów („Makieta miejsca zabaw i odpoczynku”) <p>Przykładowe reprodukcje:</p> <ul style="list-style-type: none"> nowoczesna makieta architektoniczna wybrana budowla Friedensreicha Hundertwassera Douglas Cardinal, Kościół NMP w Red Deer w Kanadzie (XX w.) Haas Haus w Wiedniu (XX w.) pałac wersalski (XVII w.) chata we wsi Zalipie Zamek w Będzinie Bazylika Mariacka Wniebowzięcia NMP w Gdańsku (XIV–XVI w.) Frank Lloyd Wright, Muzeum Guggenheima w Nowym Jorku (XX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> określa specyfikę architektury jako dyscypliny plastycznej wyjaśnia rolę architektury wymienia przykłady architektury o różnym przeznaczeniu w swojej miejscowości lub w jej pobliżu określa, co to jest zabytek opisuje, czym zajmuje się konserwator zabytków rysuje lub maluje budowlę architektoniczną o wybranej funkcji 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje zabytki w swojej miejscowości opisuje dzieło architektury ocenia pod względem funkcjonalności obiektu architektoniczne oraz przestrzeń wokół nich porównuje dwa różne dzieła architektury wyraża własne zdanie na temat analizowanego dzieła architektury 	<p>1.1 2.1 3.1</p>
Wzornictwo przemysłowe i rzemiosło artystyczne	<ul style="list-style-type: none"> specyfika oraz funkcje wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego różnice między wzornictwem przemysłowym a rzemiosłem artystycznym estetyka a funkcjonalność przedmiotów 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w projektowaniu (malowaniu lub rysowaniu) estetycznych i funkcjonalnych przedmiotów codziennego użytku omawianie i porównywanie wykonanych prac analiza dzieł wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego oraz ich ocena estetyczna i emocjonalna 	<ul style="list-style-type: none"> określa specyfikę wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego wskazuje różnice między wzornictwem przemysłowym a rzemiosłem artystycznym 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje dzieło wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego porównuje dwa różne wytwory wzornictwa przemysłowego lub rzemiosła artystycznego 	<p>1.1 2.1 2.2 3.1</p>

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienia do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
	<ul style="list-style-type: none"> wytwory wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego w najbliższym otoczeniu analiza i porównanie wytworów wzornictwa przemysłowego oraz rzemiosła artystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> porównywanie dwóch odmiennych wytworów wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego praca w terenie: oglądanie wytworów rzemiosła artystycznego w muzeum oraz wzornictwa przemysłowego w sklepie i na wystawie dyskusja panelowa („Czemu służy wzornictwo przemysłowe?”) metoda projektów („Elementy wyposażenia klasy”) <p>Przykładowe dzieła:</p> <ul style="list-style-type: none"> wytwory wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związek między estetyką a funkcjonalnością przedmiotów wskazuje przykłady wytworów wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego w najbliższym otoczeniu projektuje (maluje lub rysuje) przedmiot codziennego użytku pełniący funkcje estetyczne i funkcjonalne 	<ul style="list-style-type: none"> wyraża własne zdanie na temat analizowanego wytworu wzornictwa przemysłowego lub rzemiosła artystycznego 	<p>1.1 2.1 2.2 3.1</p>
Sztuka ludowa	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>świętek, pieta, skansen</i> istota sztuki ludowej różnorodność przejawów sztuki ludowej: malarstwo, grafika, rzeźba, rzemiosło artystyczne, architektura charakterystyczne cechy wytworów sztuki ludowej wartość kulturowa sztuki ludowej wytwory sztuki ludowej w najbliższym otoczeniu analiza i porównanie odmiennych wytworów sztuki ludowej 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia w wykonywaniu różnorodnych form plastycznych wykorzystujących styl i motywy ludowe omawianie i porównywanie wykonanych prac praca w terenie: wycieczka do skansenu analiza i porównanie dzieł sztuki ludowej portfolio („Sztuka ludowa mojego regionu”) <p>Przykładowe dzieła:</p> <ul style="list-style-type: none"> drzeworyt malarstwo na szkle malarstwo olejne pieta Chrystus Frasobliwy gorset stroju krakowskiego haftowana serweta wycinanka malowana skrzynia skansen i Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu (XIX/XX w.) chata łowicka (XIX/XX w.) polski pawilon na wystawie Expo w Szanghaju (XXI w.) drzeworyt „Święty Antoni Padewski” (XIX w.) „Trzech króli i narodzenie Chrystusa” (XIX w.) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co jest istotą sztuki ludowej wymienia dyscypliny plastyczne, w których przejawia się twórczość ludowa wskazuje charakterystyczne cechy wytworów sztuki ludowej wykonuje pracę plastyczną w stylistyce typowej dla sztuki ludowej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia najważniejsze cechy twórczości ludowej swojego regionu opisuje dzieło sztuki ludowej porównuje dwa różne dzieła sztuki ludowej wyraża własne zdanie na temat analizowanego dzieła sztuki ludowej 	<p>1.1 2.1 3.1</p>

Zagadnienia wiodące	Zagadnienia szczegółowe	Procedury osiągnięcia celów	Założone osiągnięcia ucznia		Odniesienie do podstawy programowej
			podstawowe	ponadpodstawowe	
			Uczeń:		
Współczesne formy twórczości	<ul style="list-style-type: none"> terminy: <i>aparat analogowy, aparat cyfrowy, klisza fotograficzna, filtry, fotomontaż, kamera taśmowa, kamera cyfrowa, instalacja, wideoinstalacja, happening</i> specyfika i rola fotografii rodzaje fotografii i ich charakterystyka różnice między filmem artystycznym a komercyjnym specyfika współczesnych form sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym ćwiczenia na komputerze: próba wykonania fotomontażu analiza dzieł fotograficznych i filmowych portfolio („Najpiękniejsze fotografie”) metoda projektu („Chrońmy morze, rzeki, lasy”) <p>Przykładowe dzieła:</p> <ul style="list-style-type: none"> Man Ray, „Czarna i Biała” Leonardo da Vinci, „Dama z łasiczką” fotomontaż Nam June Paik, „Wideoinstalacja” Magdalena Abakanowicz, „Plecy” Tadeusz Kantor, „Panoramyczny Happening Morski” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jakich formach przejawia się sztuka współczesna tłumaczy, czym różni się fotografia artystyczna i użytkowa określa, różnice między filmem komercyjnym i artystycznym omawia znaczenie poznanych terminów wykonuje prosty fotomontaż opracowuje plakat z zastosowaniem techniki fotokolażu bierze udział w organizowanym happeningu 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje fotografię artystyczną i porównuje ją z fotografią użytkową wyraża własne zdanie na temat wybranych fotografii dostrzega w filmie artystycznym elementy malarskie organizuje happening na wybrany temat 	1.1 2.1 3.2
Sztuka wokół nas	<ul style="list-style-type: none"> termin <i>sztuka lokalna</i> dzieła sztuki w regionie artyści lokalni 	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa nauczająca praca z tekstem i materiałem ilustracyjnym wycieczka w teren: oglądanie zabytków oraz dzieł sztuki znajdujących się w najbliższej okolicy prezentacja multimedialna portfolio („Tradycje mojego regionu”) spotkania z artystami 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze zabytki regionu wskazuje przynajmniej jednego artystę lokalnego objaśnia funkcję twórczości lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje wybrane zabytki lokalne pod kątem ich wartości historycznej i artystycznej charakteryzuje twórczość dowolnego artysty lokalnego ocenia dzieła sztuki, uwzględniając ich walory artystyczne 	1.1 1.2 3.1

Metody i kryteria oceny osiągnięć uczniów

Ocenianie osiągnięć jest w przypadku plastyki trudne ze względu na duże różnice w uzdolnieniach uczniów oraz subiektywizm odbioru twórczości. Podczas wystawiania oceny nauczyciel powinien brać pod uwagę – oprócz rozwoju umiejętności plastycznych – postawę i zaangażowanie ucznia.

Proponowane kryteria ogólne dotyczą wiadomości i umiejętności, które uczeń powinien opanować w ciągu drugiego etapu kształcenia. Nauczyciel może samodzielnie dostosować wymagania na poszczególne oceny do poziomu klasy, w której uczy. Aby uzyskać stopień:

- **niedostateczny** – uczeń nie opanował podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu przedmiotu. Nie uczestniczy w lekcji i nie jest przygotowywany do zajęć. Nie odrabia zadanych prac domowych. Świadomie lekceważy podstawowe obowiązki szkolne.
- **dopuszczający** – uczeń powinien być przygotowany do większości lekcji (przynosić potrzebne materiały) oraz z pomocą nauczyciela wykonywać proste ćwiczenia, uczestniczyć w zabawach, wyjaśniać najważniejsze terminy. Potrafi również wymienić kilku wybitnych polskich artystów.
- **dostateczny** – uczeń powinien przyswoić podstawowe wiadomości oraz najprostsze umiejętności. Bardzo rzadko jest nieprzygotowany do lekcji, stara się utrzymać porządek w miejscu pracy i oddaje większość zadanych prac praktycznych. Posługuje się wybranymi środkami wyrazu i stosuje typowe, proste techniki plastyczne. Uczeń powinien samodzielnie wykonywać łatwe ćwiczenia i uczestniczyć w zabawach, a także współpracować w grupie i podejmować próby twórczości plastycznej. Umie podać nazwiska kilku wybitnych polskich twórców.
- **dobry** – uczeń potrafi wykorzystać w praktyce zdobytą wiedzę i umiejętności. Zawsze przynosi na lekcje potrzebne materiały i dba o estetykę swojego miejsca pracy. Ponadto prawidłowo posługuje

się terminologią plastyczną i samodzielnie rozwiązuje typowe problemy. Przejawia aktywność w działaniach indywidualnych i grupowych, wkłada dużo wysiłku w wykonywane zadania i systematycznie pracuje na lekcjach. Świadomie wykorzystuje środki plastyczne i stosuje różnorodne, nietypowe techniki plastyczne. Wymienia też nazwiska kilku twórców polskich i zagranicznych. Samodzielnie próbuje analizować i porównywać wybrane dzieła sztuki oraz wyrażać własne opinie na ich temat.

- **bardzo dobry** – uczeń powinien opanować i wykorzystywać w praktyce wszystkie określone w programie wiadomości i umiejętności. Ponadto bierze udział w dyskusjach na temat sztuk plastycznych i potrafi uzasadnić swoje zdanie. Korzysta z różnorodnych źródeł informacji w przygotowywaniu dodatkowych wiadomości, a także uczestniczy w działaniach plastycznych na terenie szkoły i poza nią, wykazuje się zaangażowaniem i pomysłowością. Umiejętnie posługuje się środkami plastycznymi i dobiera technikę do tematu pracy. Podaje też nazwiska wybitnych artystów w Polsce i na świecie. Analizuje i porównuje dzieła sztuki oraz wyraża własne opinie na ich temat.
- **celujący** – uczeń powinien przejawiać szczególne zainteresowanie sztukami plastycznymi oraz talent, a także wykazywać dużą znajomość treści pozaprogramowych oraz zaangażowanie i twórczą inicjatywę w działaniach grupowych. Ponadto bierze udział w pozaszkolnych konkursach plastycznych i odnosi w nich sukcesy oraz aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły i regionu. Twórczo posługuje się różnymi środkami plastycznymi i eksperymentuje z technikami plastycznymi. Potrafi wymienić wybitnych twórców polskich i zagranicznych oraz podać przykłady ich twórczości. Uczeń analizuje i interpretuje dowolne dzieła sztuki oraz uzasadnia ich wartość artystyczną.

Metody oceniania

Ważną rolę podczas oceny osiągnięć uczniów odgrywa analiza wykonanych przez nich prac plastycznych. Szczególną uwagę należy także zwrócić na wypowiedzi ustne oraz wyniki krótkich sprawdzianów, czyli kartkówek.

Bardzo istotne jest nagradzanie podczas lekcji wszelkich przejawów aktywności i zaangażowania uczniów. Sytuacje dydaktyczne muszą być tak konstruowane, by umożliwić każdej osobie osiągnięcie sukcesu. Ocena powinna spełniać funkcję motywującą i obejmować wszystkie obszary umiejętności, aktywności i postaw ucznia. Właściwa ocena tych obszarów działania pobudza do dalszej aktywnej i twórczej postawy. Sposób oceniania ma również

wpływ na stosunek do przedmiotu, a ten z kolei na efektywność nauczania. Według ustaleń psychologii wychowawczej, dzieci motywuje do dalszej nauki bardziej pozytywne niż surowe ocenianie. Dlatego w szkole podstawowej należy w sposób szczególny docenić wszelkie starania i aktywność uczniów.

Ewaluacja osiągnięć powinna odbywać się systematycznie na każdej lekcji, podczas której należy obserwować zarówno indywidualną, jak i grupową pracę uczniów. Ocenie podlegają umiejętności ponadprzedmiotowe, a w szczególności umiejętność współpracy w zespole, planowania i organizowania własnego warsztatu pracy oraz rozwiązywania problemów w twórczy sposób.

■ Materiały dydaktyczne

Program nauczania plastyki w klasach IV–VI szkoły podstawowej może być realizowany przy wykorzystaniu publikacji z serii „Do dzieła!” wydawnictwa Nowa Era. Poniżej zamieszczono opis poszczególnych elementów serii, które z pewnością ułatwią efektywne nauczanie plastyki na II poziomie edukacyjnym.

I. „Do dzieła!”. Podręcznik do plastyki dla klas IV–VI szkoły podstawowej

Podręcznik „Do dzieła!” zawiera wszystkie niezbędne zagadnienia z podstawy programowej. Treści pogrupowane są tematycznie i ułożone zagadnieniami. Można je realizować kolejno lub według porządku dostosowanego do siatki godzin, poziomu klasy i preferencji nauczyciela. Podstawowe pojęcia i zjawiska plastyczne obrazowane są odpowiednio dobranym i bogatym materiałem ilustracyjnym

w postaci zdjęć, rysunków oraz prac dzieci. W poszczególnych tematach znajdują się zróżnicowane pod względem stopnia trudności ćwiczenia praktyczne, zabawy edukacyjne oraz instrukcje „Krok po kroku...” i „Potrafię to zrobić!”, kształtujące wybrane umiejętności. Na końcu podręcznika zamieszczono słowniczek najważniejszych terminów plastycznych omawianych w podręczniku.

2. Płyta do podręcznika

Na płycie do podręcznika zamieszczono dodatkowe wiadomości w formie „obrazków” z historii sztuki. Prezentowane tematy mogą być realizowane jako lekcje na szóstkę – na zajęciach plastyki – lub w ramach dodatkowych kółek plastycznych. Zakres wiedzy z historii sztuki został dostosowany do możliwości percepcyjnych uczniów szkoły podstawowej. Każda epoka – od najdawniejszej po obecną – przedstawiona jest syntetycznie i obrazowo. Ważną rolę

odgrywają zdjęcia dzieł reprezentatywnych dla danego okresu. Rozmiary fotografii umożliwiają dokładną analizę prezentowanych obrazów. Do poznawania dziedzictwa kultury zachęcają ciekawostki. W każdym temacie podano także linki do stron internetowych z dodatkowymi informacjami mogącymi zainteresować uczniów. Zachęcają one także dzieci do samodzielnego pogłębiania wiedzy.

3. „Książka Nauczyciela” (przewodnik metodyczny) z płytą CD

Przewodnik zawiera materiały pomocne w konstruowaniu i przeprowadzaniu lekcji plastyki, między innymi plan pracy, ciekawe scenariusze lekcji z wykorzystaniem metod aktywizujących oraz dodatkowe ćwiczenia plastyczne. Prezentowane materiały realizują treści nauczania zamieszczone w podstawie programowej i zostały dostosowane do poziomu uczniów szkoły podstawowej. Wszystkie pomoce przygotowali nauczyciele plastyki na podstawie wieloletniego doświadczenia dydaktycznego.

Do publikacji dołączono płytę CD ze wszystkimi materiałami z Książki Nauczyciela. Prezentowane pomoce dydaktyczne zostały zamieszczone w wersji do edycji, dzięki czemu każdy nauczyciel może samodzielnie dokonywać w nich zmian w celu lepszego dostosowania do poziomu klasy oraz własnych preferencji. Płyta Nauczyciela zawiera także materiały dodatkowe, między innymi testy dotyczące wybranych zagadnień z historii sztuki oraz program nauczania.

4. Foliogramy multimedialne

Dodatkową pomoc dla nauczyciela mogą stanowić foliogramy multimedialne zamieszczone na płycie CD. Zawierają one zarówno treści nauczania omawiane w podręczniku, jak i dodatkowe informacje spoza podstawy programowej. Wszystkie materiały

zostały przedstawione w atrakcyjnej formie graficznej tak, aby urozmaicić lekcje plastyki oraz zainteresować uczniów. Prezentowane foliogramy mają formę gotowych do wyświetlenia plansz lub prezentacji multimedialnych.

5. Biuletyny Internetowe

Kilka razy w roku specjalnie dla nauczycieli korzystających z serii „Do dzieła!” przygotowywane są Biuletyny Internetowe. Zawierają one dodatkowe pomoce dydaktyczne w postaci scenariuszy lekcji czy kart pracy, a także ciekawe artykuły pomocne w rozwija-

niu warsztatu pracy nauczyciela plastyki. W biuletynach zamieszczane są również informacje o programach edukacyjnych organizowanych przez wydawnictwo Nowa Era na terenie całej Polski.